

בענין רובו ככולו

תתי"ח 1234567

לעי"נ גיסי היקר באדם הרה"ג ברוך אויערבך זצלה"ה אשר
הצטיין בידיעתו הרחבה בתורה ובמדותיו ובמיוחד בקבלת כל אדם
בסבר פנים יפות. יהי זכרו ברוך ונשמתו צרורה בצרור החיים.

תתי"ח 1234567
אוצר החכמה

סימן, שבלי פסוק אמרינן רובו ככולו, וא"כ
אין ראייה מסנהדרין לסברת החת"ס.

ב. ולענ"ד נראה לומר ואולי זה כוונת
החת"ס ג"כ והוא שכל שנתנה תורה שיעור
כמו כזית ורביעית ומ' סאה לא שייך רובו
ככולו, שהרי אמרו שיעור ולא רובו של
השיעור, שאם אכל רוב זית מצה לא אכל
שיעור כזית שנאמר הללמ"ס, ואם די ברוב
כזית למה אמרה תורה כזית היה לו לומר
רוב כזית, ולא אמרו רובו ככולו אלא בזמן
שלא נאמר שיעור במידה כמו גילוח שער
הנזיר שלא נאמר שיעור וגודל מקום
הגילוח, ואילו נאמר וגילח את שער ראשו
ולא כל שער הייתי אומר שרובו של הראש
ככולו שראש אינו שיעור גודל אלא שם
דבר ורוב של דבר נקרא שם הדבר, ולכן
רוב ראש נקרא ראש ודי במה שמגלח רוב
הראש, לכן כתבה תורה כל שער, ומטעם
זה מקוה שיש בו מ' סאה ורובו מים שאינם
שאובים אנו אומרים שרוב מקוה נחשב
מקוה אבל אין רוב מ' סאה נחשב מ' סאה
לכן שיעור גודל המקוה נאמר מ' סאה, אבל
שלא יהיו שאובין נאמר מקוה והולכין אחר
הרוב, וכן ציבור שחטאו רובם וכן עדה
למנין צריך עשרה, וכל שאמרו מספר בודאי
לא יתכן שפחות מהמנין שאמרו יחשב
מנין, אבל זה שהמנין צריך שלא שמעו
קדושה לא אמרו שעשרה לא אמרו קדושה
אלא אמרו מנין או ציבור שלא שמעו
קדושה ורוב ציבור ומנין נחשב ונקרא מנין.
ג. ונראה שיסוד זה שרובו של דבר נקרא

א. בשו"ת חת"ס אור"ח סימן ק"מ הביא
קושיא מהגאון ר"ש קלוגר שהקשה על הא
דמפלפל הגמ' סוכה ה' אי פסוק ארץ חטה
ושעורה וגו' כולו לשיעורים נאמרו הא
שיעורים חציצים ומחיצים הלכה למ"מ
ומאי קושיא הא אי לאו הלכה הוי אמינא
בשיעורין רובו ככולו ואתי הללמ"מ לומר
דלא אמרינן בשיעורין רובו ככולו והטובל
במ' סאה חסר קורטוב לא עלתה לו תפילה
והאוכל כזית פחות כל שהוא אינו לוקה
ואינו יוצא ידי חובת מצוה. ותירץ החת"ס
דלא שייך רובו ככולו אלא רוב מתוך הכל
דמסנהדרין ילפינן דבעי רוב מתוך כל, אבל
אם לא נתועדו רק רוב סנהדרין אינו כלום, וכן
עשרה הוי עדה לדבר שבקדושה, ואם ז'
מהם לא שמעו קדיש וברכו נמשך המיעוט
אחר הרוב, וכן הציבור רוב שחטאו מביא
המיעוט עמהם פר בהוראה, וכן לענין
טומאה וטהרה לענין פסח שני, וכן חיוב
שמיעוט סימנים נגזרים בתר רוב דנפק
חיותא, וכן בכל דוכתא, אבל לאכול פחות
מכשיעור או לטבול בפחות מכשיעור ולימא
רובו ככולו לא שמענו אה"נ אי איתא כאן
מ' סאה ורובו כשר ומיעוטו שאובים נמשך
אחר הרוב, אבל חסר קורטוב אינו טובל.
ובשו"ת שם אריה יור"ד סימן י"ג הביאו
בליקוטי הערות משיג על החת"ס שאין כלל
זה שרובו ככולו נלמד מסנהדרין אלא נלמד
מנזיר דף מ"ב מדכתיב כל שער, מזה למדו
שבכל התורה רובו ככולו מדאיצטריך קרא
בנזיר את כל שער שלא די ברוב שער

מוריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רסו), כסלו תש"ס

דבר סתם נלמד ממה שאמרה תורה כל שערו משמע שאם היה כתוב וגלח ראשו היה די בגליחת רוב ראשו, אבל אין ללמוד דבר זה ממה שאמרה תורה אחרי רבים להטות ונחשב פסק רוב ב"ד כפסק ב"ד שלם שאינו מוכרח שכך הדבר, ומה שדי ברוב ב"ד היינו שאין צריך פסק של ב"ד שלם ודי בפסק של רוב ב"ד, אבל אחר שלמדנו רובו ככולו משער נזיר תו אנו אומרים שפסק של רוב ב"ד נחשב פסק ב"ד. ובאמת צריך שב"ד יפסוק הדין.

ונראה שגם מה שכתב רש"י יומא י"א אמר ליה אביי לרב ספרא הני אבולי דמתחזא [שערי עיר ששמה מחוזא יהיו רובן ישראל] מאי טעמא לא עבדו ליה רבנן מזוזה, ובאור שמח הלכות מזוזה פ"ו ה"ז כתב שהרמ"א בסימן רפ"ו פסק שבית שישראל וגוי גרים בשותפות פטורה ממזוזה שביתך ממעט שותפות גוי, ודעת הרשב"א ששותפות גוי חייב במזוזה. ומעתה קשה ממ"נ אם סבר רש"י שביתך ממעט שותפות גוי א"כ גם ברוב ישראל פטור, שגם מיעוטו גוי אינו ביתך ואם ביתך לא ממעט שותפות גוי, מה איכפת לך שרובה גוי והלוא דירת ישראל עכ"פ תייבת במזוזה וכו'. ותוכן תירוצו שחיוב שערים במזוזה אינו מחמת עצמם אלא משום שבהן נכנסים לבית דירה, וא"כ תביט על מי מתייחס השער אם רובא ישראל א"כ חשבת כאילו נכנסים לבית דירת ישראל בהן וחייבין במזוזה ומקרי ובשעריך, דסלק מיעוטא כמאן דליתא דאטו אותו שער אינו נצרך לבתי ישראל ומתייחס רק אל בתיהן וכו' דאדעתיה דרובה איתעבדא הך שער, וכמו שאמר סוף כל כתבי דאדעתיה דרובה מחממי וכן בכתובות מה, ב, בעיר שרובה גוים אינו נקרא שעריך, אבל בית שעיקר חיובא מחמת עצמו שהוא בית דירה כי גר בו גוי אין דירתו ממעט דירת ישראל ולא מקרי ביתך אף כי דר גוי אחד בין עשרה ישראלים וכו', עכ"ל.

ד. והנה מה שפשיטא ליה להאור שמח שבמקום ששותפות גוי פוטר הוא גם שותפות של תשע ישראלים וגוי אחד פוטר לא כתב מקור לזה, ואולי מקורו ממה שמצינו ששותפות גוי פוטר מבכורה ואפילו היה לו אחד מאלף פוטר מבכורה וכמו שנפסק ביור"ד סימן ש"כ ס"ג "שותפות עכו"ם פוטר שאם היה העכו"ם שותף בפרה או בעובר אפילו היה לו אחד מאלף באם או בולד הרי זה פטור מהבכורה", ע"כ. אמנם יש לדחות ולומר שאין למדים מזה למקום אחר שרק בבכורה אמרו בגמ' בכורות ג' א' כל בכור רבנן סברי עד דאיכא כולי בכור ולכן גם גוי שיש לו חלק מאלף פטור שחסר כל, אבל במזוזה יש לומר שגם במקום ששותפות גוי פוטר מ"מ אם יש רוב שותפים ישראלים ומיעוט גוים נחשב כאילו הבית הוא של ישראל מדין רובו ככולו, וכמו שביארנו שכל דבר נקרא שמו על רובו שבו. ה. ובאות ג' ביארנו שסנהדרין שפסקו רובם דין נחשב כאילו כל סנהדרין פסקו מדין רובו ככולו, ששם סנהדרין או ב"ד נקבע ברוב, ובזה מובן למה בב"ד של שנים אין הולכין אחריהם אפילו שניהם מחייבין ואילו בב"ד של ג' ושנים מחייבין ואחד פוטר הולכין אחר הרוב, שבאם אין ג' חסר במנין שאמרה תורה שצריך ג' דיינים, אבל כל שיש ב"ד הולכין אחר הרוב שרוב ב"ד ככולו והרי כאילו כל הב"ד מחייבין. ובזה מובן מה שכתבו התוס' ב"ק כ"ז ב' ד"ה קמ"ל שהקשו לשמואל הסובר שאין הולכין בממון אחר הרוב, א"כ איך מוצאין ממון ברוב דיינים ותירצו וז"ל, ויש לומר דהתם גבי דיינים שאני דחשיב מיעוט ידיהו כמו שאינו וליכא למימר התם אוקי ממונא בחזקת מריה דהא ב"ד מפקי ממונא מיניה אבל גבי שאר ממון דאיכא מיעוט וחזקה לא אזלינן בתר רובא, עכ"ל. וכבר נתקשה בקונטרס הספיקות בהבנת דברי התוס', ולפי מה שכתבנו יש לפרש דבריהם

מוריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רסו), כסלו תש"ס

יושב עמהם בבית הגדול ויש עליו לבוא לפניהם ולומר טענותיו והם ישאו ויתנו עמו, ואם הסכימו כולם בביטול הדעת ההוא שאמר ושכשו עליו סברותיו יחזור וינהג בדעתם אחר כן לאחר שסלקו אותו ויעשו הסכמה בטענתו וחייב לקבל דעתם אחר ההסכמה על כל פנים וכו', עכ"ל. ולפי זה יש ליתן טעם למה עדיף לחייב כששני דיינים מחייבים ואחד מזכה יותר משנים מחייבין ואחד איננו או אומר איני יודע, שכל שהיו שלושה השנים שמעו סברת שלושה ואם השנים הסכימו שלא כסברת השלישי בטלה דעתו, אבל כל שלא היו רק שנים אפשר שאילו היו שלושה והיה השלישי אומר היפך סברתם אולי היו מסכימים לדעתו ולכן אין דיניהם דין, וסברה זו מצינו גם בכללי הפוסקים שהלכתא כביתראי, והטעם שאחרונים שמעו טעם וסברת הראשונים וחלקו עליהם אבל הראשונים אפשר שאילו היו שומעין טעם וסברת האחרונים אולי היו מקבלין דעתם ולכן הלכה כביתראי, וכן יש להסביר בזה מה שאמרו בגמ' שלכן זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם שהיו ענוים והיו שונים דברי ב"ש, וכמו שאמרו ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבוקר יעמוד שנאמר ובשכבך ובקומך וב"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו שנאמר ובלכתך בדרך א"כ למה נאמר ובשכבך ובקומך בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם קמים, הרי שב"ה הסבירו גם הפסוקים שב"ש למדו מהם דעתם, ולפי דרכנו זה טעם לפסוק כב"ה שהרי הם בתראי ששמעו טעם ב"ש וחלקו עליהם.

ז. אכן לפי"ז בב"ד של ג' ופסקו שנים לחיוב ואחד לפטור ולא נשאו ונתנו הדיינים יחד אלא כל אחד אמר דעתו אין לחייב את הנתבע שהרי זה כאילו נפסק הדין על פי סברות של שני דיינים ולא ג', וקשה על מה שכתב הקצה"ח בסימן ה' סק"ב שדיינים

שגבי דיינים מיעוט דידהו כמו שאינו דהא ב"ד הוא דמפקרי ולא דיינים ורוב ב"ד נחשב ב"ד שרובו ככולו, אבל במקום שיש רוב ומיעוט אין מוציאין מכח הוכחה של הרוב ממון מהמוחזק, ואין להקשות א"כ איך למדים ממה שאמרה תורה אחרי רבים להטות שהולכין אחר רובא דאיתא קמן, ולכן בתשע חנויות מוכרות בשר כשר ואחד נבלה ונמצא בשר הולכין אחר הרוב, מה ראייה יש מפסוק זה והרי ברוב סנהדרין יש רוב ב"ד ורובו ככולו ונמצא שב"ד הוא זה שהולכין אחריו ואין ראייה לרוב גרידא. ונראה ליישב שבע"כ יש ראייה שיש לילך אחר רוב להוכיח ספיקות שאם אין סומכין על הרוב לא מסתבר שנסמוך על ב"ד מה שרק רוב סוברים כך ולא נתברר האמת, ובע"כ שאמרה תורה לסמוך שהאמת יותר כהרוב ולכן סומכין על ב"ד גם אם רק רוב ב"ד סוברים כך לכן הולכין אחר פסק ב"ד, ואף שבממון אין מוציאין ברוב מ"מ כיון שנעשה ב"ד על ידי הרוב הולכין אחר הב"ד, ולכן אם ישבו רק שני דיינים אין סומכין עליהם שחסר ב"ד ולא אמרה תורה לסמוך אלא ע"פ ב"ד.

ו. הנה יש מקום להסביר הסבר אחר למה ב"ד של שנים אין סומכין עליהם ואילו ב"ד של שלושה שנים מחייבין ואחד מזכה מחייבין על פי מה שכתב הרמב"ן בספר המצוות בשורש הראשון אחר שהאריך בחיוב כל חכם לבטל דעתו נגד דעת חכמי ב"ד הגדול היושב בלשכת הגזית ומי שחולק עליהם הוא זקן ממרא כתב וז"ל, ויש בזה תנאי יתבונן בו המסתכל בפ"ק דהוריות בעין יפה והוא שאם היה בזמן הסנהדרין חכם וראוי להוראה והורו ב"ד הגדול בדבר אחד להיתר והוא סבור שטעו בהוראתם אין עליו לשמוע דברי חכמים ואינו רשאי להתיר לעצמו הדבר האסור לו אבל ינהג תומר לעצמו וכל שכן אם היה מכלל הסנהדרין

מוריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רטו), כסלו תש"ס

בסימן תר"צ ס"ג "אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצע התיבות אפילו עד חציה וקראם הקורא בע"פ יצא". ונראה מזה שכל מ"מ אם עברו ודנו דיניהם דין, ומסביהם הקצה"ח הטעם שמה שפסול בלילה זה התחלת דין דהיינו משא ומתן הדיינים ואילו גמר דין שאמרו איש פלוני אתה חייב זה כשר בלילה ולכן כל שעברו ודנו בלילה גם התחלת הדין כשר שגמר דין בלי התחלה דהיינו משא ומתן הדיינים כשר, וקשה על הקצה"ח איך נכשיר דין שהיו שנים מחייבין ואחד מזכה ועברו ודנו בלילה והרי אין כאן דעת ג' דיינים, ובע"כ שהקצה"ח סובר שהטעם לחלק בין שני דיינים לג' שהיה בהם שנים מחייבין הוא מטעם שצריך כ"ד ורוב כ"ד ככולו, וכמו שכתבנו באות ה'.

ח. ובספר ברכות שמים אור"ח סימן י"ד אות ו' הביא מהחתן סופר שהקשה בספר תורה שרובו כתוב על ידי גדול ומיעוטו על ידי קטן נכשירו משום רובו ככולו, ע"כ. ונראה שגם יש לשאול ספר תורה שכתוב רובו ולא כולו נכשירו מכח רובו ככולו ולענוד"נ שלכן פסול הס"ת שלומדים מקרא וכתבתם כתיבה תמה, והדבר מפורש בגמ' מנחות שהקשו על מה ששנינו שם במשנה שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן והקשו פשיטא [שאות אחת מעכבן דכתיב וכתבתם כתיבה תמה, שבת ק"ג ב' רש"י] ואדרבה משמע שאילולא אמרה תורה וכתבתם היינו מכשירין אם חסר במזוזה כתב ובע"כ שהיינו מכשירים מכח רובו של מזוזה ככולו ורוב מזוזה נקראת ונחשבת מזוזה, והנה אף שקרא וכתבתם כתוב במזוזה מ"מ למדים ממנה גם לכשרות ס"ת שהרי מה שלומדים מוכתבתם שצריך כתיבה תמה שלא יכתוב אלפין עינין וכדומה שבת ק"ג, ונפסק ביור"ד סימן רע"ד ס"ג לגבי ס"ת ובע"כ שלומדים ס"ת מתפילין ומזוזה, ומטעם זה מובן למה מגילת אסתר נפסק

שדנו והוציאו פסק דין דיניהם דין גם בלא היה משא ומתן הדיינים, ובוה מיישב שיטת הרשב"ם הסובר שאף שאין דנים בלילה מ"מ אם עברו ודנו דיניהם דין, ומסביהם הקצה"ח הטעם שמה שפסול בלילה זה התחלת דין דהיינו משא ומתן הדיינים ואילו גמר דין שאמרו איש פלוני אתה חייב זה כשר בלילה ולכן כל שעברו ודנו בלילה גם התחלת הדין כשר שגמר דין בלי התחלה דהיינו משא ומתן הדיינים כשר, וקשה על הקצה"ח איך נכשיר דין שהיו שנים מחייבין ואחד מזכה ועברו ודנו בלילה והרי אין כאן דעת ג' דיינים, ובע"כ שהקצה"ח סובר שהטעם לחלק בין שני דיינים לג' שהיה בהם שנים מחייבין הוא מטעם שצריך כ"ד ורוב כ"ד ככולו, וכמו שכתבנו באות ה'.

ט. והנה אתרוג החסר פסול ביו"ט ראשון שצריך לקיחה תמה ונלמד מקרא דולקחתם ביום הראשון אבל ביו"ט כשר אתרוג החסר ואף שחסר כשר מ"מ בעינן שישאר רוב אתרוג וכמו שפסק הרמ"א בסימן תרמ"ט ס"ו: "ואע"ג דחסר כשר בשאר ימים אין לחתוך אתרוג לב' או ג' חלקים ולחלקו ולצאת בו אפילו בשעת הדחק דדוקא חסר ונשאר העיקר כשר אבל כי האי גוונא מיקרי חתיכת אתרוג ולא אתרוג", עכ"ל. הרי שכל שנשאר רוב נקרא אתרוג ובע"כ שהטעם שרובו ככולו אבל כל שצריך תמה צריך כולה וכמו שכתבנו באות ח'.

י. ויש לעיין ממה שכתב הרמב"ם פ"ב ממאכלות אסורות הכ"א: "זה שאמרנו בפרק זה האוכל כזית מבריה גדולה או שצרף מעט מבריה זו ומעט מבריה זו עד שיאכל כזית, אבל האוכל בריה טמאה בפני עצמה כולה הרי זה לוקה מן התורה", עכ"ל. ובתוס' חולין צ"ו א' ד"ה מאי כתבו וז"ל: "וא"ת מאי שנא דאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיבי טפי בריה מנבלה טהורה במיתתה בכזית ולא חשיבי בריה וכן טבל לא חשיבו בריה, וי"ל דהיינו טעמא

מוריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רטו), כסלו תש"ס

דהני דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד ולא תאכל עוף טמא וכן באבר מן החי כאילו פירש בין גדול ובין קטן דכולהו מיקרו גיד ועוף ובלבד שיהיו שלמים אבל נבלה חתיכה נמי משמע נבלה וכו', עכ"ל. ולפי דרכנו באות ב' יוצא שבמקום שהאיסור הוא סתם אכילה צריך כזית ולא די ברוב שכל שזה השיעור לא שייך רובו ככולו אבל במקום שאסרה תורה גיד ועוף ואבר בזה שייך רובו שלהם ככולו, ולפי"ז קשה מה שקיי"ל בגמ' נזיר נ"א ופסק הרמב"ם בפ"ב ממאכלות אסורות הלכ"ב נמלה שחסרה אפילו אחת מרגליה אינה לוקה עליה אלא בכזית, וקשה למה לא נאמר רובו ככולו זולת אם נאמר שאף שהוא עוף מ"מ צריך גם חשיבות ולא די במה שהוא עוף שאף שהתורה אמרה לא תאכל עוף טמא מ"מ צריך שיהיה בו גם חשיבות וכל שחסרה הנמלה חסר בחשיבותו, ויתכן שזה שצריך שיהיה חשוב שיודעים זאת ממה שדרשין טעמא דקרא למה החמירה תורה בנמלה יותר מאיסורים אחרים וחייבה אף שאין בנמלה כזית הוא משום חשיבותו, ומיושב בזה שאמר ר"ש לחכמים מכות משנה מכות י"ג א', אמר להם ר"ש אי אתם מודים לי באוכל נמלה שהוא חייב א"כ גם באוכל חטה אחת של טבל נמי חייב אמרו לו שהוא כבירתה. ובגמ' שם פירשו שרבנן סברי שרק ברית נשמה יש לה חשיבות ולא בריה שאין בה נשמה, ונתקשו התוס' חולין הנ"ל הרי יש חילוק אחר בין נמלה לחטה, שנמלה אסרה תורה לאכול ולא אסרה חטה, ותרצו שרבנן לדברי ר"ש קאמרי, ולפי דרכנו שצריך שני הדברים שהיינו שהטעם למה אסרה תורה נמלה הוא משום חשיבותו מוכן מה שאמרו לו לר"ש שאין ללמוד חטה מנמלה ור"ש סובר שלומדים חטה מנמלה, וכיותר שר"ש אומר כל שהוא למכות ולא דוקא חטה שלמה אלא אפילו קמח אחד חייבים עליו. ור"ש לדבריהם של חכמים שאודו לי מיהת

שחייבים על חטה, והענין אינו מוכן שכל מ"ד דיבר לדבריו של השני ובטעמים שכלל אין המ"ד השני סובר אותם, אכן מבואר בתוס' שבועות שר"ש שסובר כל שהוא למכות היינו טעמא שמתשיבו, ולכן בתערובות מודה ר"ש שאינו חייב בכל שהוא ומסביר שם המהרש"א שהוא מטעם שאין אחשביה בתערובות וכן מסביר הריטב"א הטעם למה מודה ר"ש שלענין קרבן צריך כזית כיון שאינו מחשיבו שהרי שוגג הוא לכן צריך כזית. ומעתה יש לפרש שר"ש למד הסברה של אחשביה מן התורה שבריה חייבין עליו בכל שהוא ולמד מזה שגם אם האדם אוכל כל שהוא הוא מחשיבו, ולפי"ז צריך לומר שהחידוש של בריה יתכן גם לר"ש בבריה שנתערב ברוב ובאופן שלא בטלה כגון שניתן להכירה שאינה בטלה ומ"מ אין כאן אחשביה שהרי אינו אוכלו בפני עצמה, שהרי בשוגג לענין קרבן לא משכחת לה קרבן בשרצים ובאבר מן החי, ודעת חכמים שרק ברית נשמה החשיבה תורה, ועל זה אמר ר"ש שלשיטתכם עכ"פ גם חטה יש ללמוד שהיא חשובה וחכמים סוברים שאין ללמוד בריה של חטה מבריה של נשמה.

חזריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רסו), כסלו תש"ס

מכת תשבו כעין תדורו, יש לומר שגם אם יתפשט תוך שנתו ויהיה רובו מחוץ לסוכה נחשב תדורו שכך דרים גם בבית כשישנים ברוב גופו בסוכה כשהוא כפוף קצת. אכן יותר נראה בכוונת ר' חיים שלכן הנכנס למקדש טמא דרך ביאה חייב בנכנס רובו, ומטעם שכתבנו שרובו ככולו והיינו במקום שהאיסור מדבר על ביאה כגון "והבא אל הבית" או "אל המקדש לא תבא" שרובו של אדם שנכנס לבית הרי זה נקרא בא אל הבית שרוב אדם ככל אדם אבל אם נכנס דרך אחוריו שטמא מכת הכתוב ולא יטמא כל אשר בבית, ושם אינו מדבר על אדם או חפץ אלא כלל כל אשר בבית ולזה אינו שייך רובו שהרי אינו מזכיר דבר או גוף שנאמר שרובו ככולו אבל בסוכה שכתוב תשבו ומדבר אל גוף האדם אז רובו היושב בסוכה ככולו, ומה שהקשינו למה מותר לישון בסוכה רובו כפוף ואין חוששין שמא יתפשט רובו מחוץ לסוכה אפשר שזה מוכיח שאחר שהאדם ישן אין איסור מה שישן חוץ לסוכה כל שהיה בתחילה בסוכה וכמו שפסק מו"ח זצ"ל.

יב. ובר"ן סוכה ט"ו ב' בדפי הר"ן ד"ה משכחת לה בהדס מצראה שקיימי שבעה שבעה בקינא דאע"ג דנתרי ד' מיניה דאינון רובא פשו ליה תלתא בקינא והוה ליה עבות וכשר אבל בהדס דעלמא דנשרו מקצת עליו לא נתפרש דינו, ויש מי שאומר שצריך שיהיה כולו עבות ואם נשרו מכל שיעורו אפילו עלה אחת פסול וכו'. אבל הרא"ה ז"ל סובר דכי אמרינן בעינן כולי עבות היינו שיהא כל השיעור ממין עבות דקיימי תלתא בחד קינא ואי איכא בכוליה שיעורא חד קינא דליא הוה עבות פסול וכו' אבל כל שהוא מין עבות אלא שנשרו מקצת עליו כל שנשאר רוב בכל קן וקן והיינו שני עלין כשר דשפיר מיקרי עבות וכו', עכ"ל. והרא"ש פ"ג ס"י הביא מהראב"ד שלמצוה בעינן כולה שיעורא דהדס עבות ואם אין לו אלא רוב כשר, ע"כ. ונמצא שג' שיטות יש,

שהמצוה אינה המעשה שנכנס לסוכה אלא המצוה היא שישב בסוכה היינו שימצא גופו בסוכה, ואם בזה אין אומרים רובו ככולו איך קיים מצות סוכה. ונראה שסוכה מקיים ברובו מטעם אחר לא מטעם רובו ככולו אלא מטעם תשבו כעין תדורו וברוב קיים תדורו, ובע"כ צריך לומר כן שאם נאמר שתדורו זה ככולו ולא ברובו קשה גם אם נאמר רובו ככולו מ"מ חסר כעין תדורו ובע"כ שברוב קיים התדורו, ולפי"ז יש ליישב מה שמצינו בשו"ע אור"ח סימן תר"מ ברמ"א "מי שלא יכול לישן בסוכה מחמת שצר לו בפישוט ידיו ורגליו לא מיקרי מצטער וחייב לישון שם אע"ג דצריך לכפוף ידיו ורגליו (ת"ה סימן צ"ב) ובמ"ב שם אות כ"ו, דדרך האדם לפעמים לישון כך כפוף וראיה מהא דקיי"ל ששיעור סוכה ז' על ז' טפחים שבודאי אין אדם יכול לישון שם אם לא בכפיפת גופו ואבריו וכו', עכ"ל. והדבר תמוה בסברה שלא יחשב מצטער שיצטרך לכופף גופו שיכנס בז' טפחים, והמעין בתרומת הדשן רואה שכך היא ראייתו שאדם ארכו י"ח טפחים ורובו של י"ח הוא יותר מט' טפחים ואם ישן בסוכה שהיא ז' טפחים בע"כ שכופף גופו שני טפחים ואז נכנס רובו בז' טפחים, וכוונתו שמיעוט גופו מחוץ לסוכה ורוב תוך הסוכה ולכופף גופו שני טפחים אינו מצטער, כן נראה בביאור דבריו, ולפי"ז אם ישן בסוכה סגורה שאינו יכול להוציא מיעוט גופו מחוץ לסוכה מסתבר שהוא מצטער גמור וכישן חוץ לסוכה דמי, ולפי"ז יש לעיין איך מותר לו לישן בסוכה שמיעוטו חוץ לסוכה, ורובו על ידי כפיפה בתוך סוכתו למה לא נחוש שיתפשט גופו ואז יהיה רובו מחוץ לסוכה, ואם תיישנין בסוכה ששולחנו בתוך הבית שמא ימשך אחר שולחנו יותר יש לחוש שיפשיט גופו בשינתו ויהיה רובו מחוץ לסוכה. אמנם לפי דרכנו שמה שמקיימין מצות סוכה על ידי ישיבת רוב בסוכה אינו מכת רובו ככולו אלא

מוריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רסו), כסלו תש"ס

ואינו הדס ולמה יפסול החלק שאינו הדס לחלק ההדס והרי זה כאתרוג שתלוי בענף לא נאמר שרובו ענף ככולו ואין כאן אתרוג אלא ענף שהם שני מינים ענף ואתרוג. אכן יש לעיין שברא"ש בפ"ג מביא ראיה שהדס שאינו משולש הינו מין הדס ואין בו כל תוסף מסיב הדקל שנחשב למין לולב, וא"כ יתכן שגם שאתרוג שיש בו ענף והענף גדול מהאתרוג פסול האתרוג. ויש לעיין ברצועות של תפילין שדינם להיות שחורים אם היו רובם שחור אם נאמר בזה רובו ככולו. ולפי דרכנו תלוי הדבר אם רצועות שאינם שחורות הם רצועות רק שיש דין נוסף שיהיו הרצועות צבועות בצבע שחור או שכך נאמרה הלכה תפילין צריכים רצועות שחורות כשיעור וממילא כל שחסר בשחור הרי זה כאילו אין כאן רצועה כשיעור.

יג. וכן יש לעיין בארבעה מינים שבלולב שצריך להיות "לכם" אם די שרוב הלולב או האתרוג שלו ונאמר שרובו ככולו וכשר או שצריך שכל האתרוג יהיה שלו ולכאורה לפי דרכנו צריך להיות שדי ברוב שלו שהרי אתרוג גם אם אינו שלו מ"מ נחשב אתרוג והדין לכם זה דין נוסף שהאתרוג ושאר המינים צריך להיות שלו וכל שרובו שלו ככולו וכשר, אכן יש להביא ראיה שאינו כן שהרי אתרוג של טבל פסול. ובחידושי הרשב"א סוכה ל"ד ב' ד"ה ושל דמאי ב"ש פוסלין וב"ה מתירים יש שפרשו דמאי ממש וב"ש פוסלין מפני שיש בו חלק לכהן וללוי ולישראל והוי ליה כאתרוג של שותפין דלא נפיק ביה חד מיניהו וכו'. וקשה להרמב"ן וכו' דהא אפילו בטבל שלכם קרינן ביה שהרי יכול לסלק הכהן והלוי באתרוג דעלמא שיפריש ע"ז ממקום אחר והוה ליה כההיא דאמרינן בפ' יש נוחלין באחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית בשיכול לאכלו אחד מהם ולתת לחבירו אתרוג אחר כיון שדין הוא לחלוק אתרוג כנגד אתרוג יכול ליטלו לעצמו ולצאת בו,

דעה ראשונה שפסול אפילו נשר עלה אחת דעה ב' שכשר באם כל ההדס הוא מין עבות אם נשארו רוב עלים בכל קו, ודעה ג' שכשר ברוב עבות, ונראה להסביר סברתם שדעה ראשונה סוברת שכל שאינו עבות אינו הדס ומאחר ששיעור הדס ג' טפחים אם לא יהיה ג' טפחים עבות חסר בשיעור של ההדס וכל שצריך שיעור אין רובו ככולו שהרי חסר השיעור. ודעה שניה סוברת שהדס היינו מין עבות ולכן כל שני עלין שנשארו בקן אחד הקן נידון כעבות מדין רובו ככולו, שהג' עלין היינו שזהו מין עבות וכל שיש שנים הרי זה מין עבות ורוב אינו עושה מין עבות, אבל כל שהיה ג' עלין הרי זה מין עבות אלא שבנשרו נתבטל העבות שבו וכל שנשארו ב' עלין הרי רובו ככולו ונקרא עבות על הרוב. ודעה שלישית סוברת שהדס עצמו נחשב הדס גם באין בו ג' עלין ומה שצריך ג' עלין בחד קינא זה דין נוסף שההדס צריך שיהיה עבות ולכן כל שרובו עבות נחשב ההדס עבות, והנה אם הדס שאינו נחשב הדס או שהוא מין אחר זוהי מחלוקת מפורשת שדעת בה"ג שהדס שאינו עבות אינו הדס ועובר בכל תוסף אם יוסף הדס כזה על הכשרים, ודעת גאונים אחרים חולקין על זה וסוברים שמין אחד הוא, עיין ברא"ש פ"ג דסוכה סי"ד. ולפי"ז נראה בהדס ששיעורו ה' טפחים ושני טפחים העליונים משולשין יש לחתוך שלא ישאר אלא ג' טפחים ואז יהיה רובו עבות וכשר לדעה אחרונה שהיא דעת הראב"ד מדין רובו ככולו, אבל אם ישאר כך פסול שהרי לא שייך לומר בזה רובו ככולו שהרי רוב ההדס אינו עבות, אכן אם העבות ג' טפחים משולש ושאר ההדס אינו משולש ואורך ההדס כולו הוא יותר מששה טפחים בזה נראה שלדעה אחרונה פסול שהרי רובו אינו משולש ורובו ככולו והרי זה הדס שאינו משולש, אבל לדעה שניה וראשונה כשר, שהרי לשיטתם כל שאינו עבות אינו הדס וא"כ יש כאן הדס

מוריה, שנה עשרים ושלש, גליון א—ב (רסה—רטו), כסלו תש"ס

הפסוק (ל"ב ד')

גמירי לה דכי אכיל חייב ואילו היכא דחסרה הוי פטור או דלמא בריה גמירי לה דכי אכיל בריה מיחייב וכי חסרה נמי חייב דהאיכא בריה ואמרינן רובו ככולו, עכ"ל. ומתבאר מרש"י כסברה שכתבנו שכל שצריך שם בריה רוב בריה ככולו אבל אם שלמה היינו שזהו השיעור ובשיעור לא שייך רובא ככולו, ובתוס' שם פירשו שבעיית רבא היינו נמלה שחסרה אבר שיכולה לחיות, והנה שם בספר לקח טוב כלל י"ב דן בנטל לולב שרובו שלו ומיעוטו אינו שלו וגזלו כגון לולב של שני שותפין שרוב שייך לראובן ומיעוטו שייך לשמעון וגזל בעל הרוב מהמיעוט לא אמרינן בזה רובו ככולו, ולפי דרכנו נראה שפסול משום שצריך לקיחה תמה וראיה מאתרוג של טבל שפסול, וכתבו התוס' סוכה ל"ה א' ד"ה אתיא שפסול מפני שאינו כולו שלו ואילו במצה של טבל ואכל כמה זיתים אין חסרון שלכם שהרי כזית שלו הוא וכן אתרוג של שותפים לא יצא, ולפי זה רק ביום הראשון שצריך לקיחה תמה אבל בשאר ימים שחסר כשר גם טבל כשר, ולפי"ז לא שייך בזה רובו ככולו שהרי צריך לקיחה תמה. ויש לעיין בלולב כהאי גוונא אם כשר בשאר ימים שאפשר שזה כלולב הקטום שפסול מטעם שאינו הדר וצריך עיון אם גזול גם כן חסר בהדר או שכל שמציאות אינו קטום אף שאינו שלו. אגב יש לחקור אם תמצא לומר שאינו חסר בהדר והלולב כשר בהיה רובו שלו ומיעוטו שאול מ"מ בהיה מיעוטו גזול יתכן שפסול משום מצוה הבאה בעבירה שהרי לולא העבירה לא היה יוצא המצוה שלא היה הדר וכל שצריך את העבירה להכשירו פסול משום מצוה הבאה בעבירה.

וה"נ בזה שיכול לסלק הכהן ממנו ולאכלו, וכיון שכן יוצא בו לכו"ע אפילו ביום הראשון אפילו טבל גמור, ומה שנחלקו ב"ש וב"ה בתרומת מעשר של דמאי וכו', עכ"ל. ונראה מזה שגם אתרוג שרובו לכם ומיעוטו אינו לכם אינו יוצא בו שהרי התרומה הוא מיעוט באתרוג ואעפ"כ פסלו משום שחסר בלכם, וקשה נימא רובו ככולו ומה שאין יוצאין באחר וגם של שותפין יש לומר שהיה שותף בחצי ואין כאן לכם ברובו, אבל תרומה שאינו תורם אלא אחד מחמשים יש כאן רובו לכם וצריך לומר שלקחתם לכם שלמדים מזה לקיחה תמה שלא יהיה חסר חוזר גם על לכם שצריך לכם תמה.

יד. והנה מה שבמילה מתקיים המצוה מן התורה בנתגלה רוב עטרה היינו נמי שמילה פירושו לסלק ואם סילק רוב ערלה מתפרש ככל הערלה שהערלה נקראת על שם הרוב ערלה ומה שבשחיטה רובו של סימן ככולו היינו נמי שהסימן נקרא על שם רוב ואם נשחט רובו הרי נקרא בסימן חתוך, ומה שסובר מ"ד אחד שמחצה כרוב והיינו טעמא שהכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובו לכאורה צריך ביאור, ונראה שיסוד השחיטה להוציא חיותא של הסימן ולכן כל שרובו של סימן קיים הרי יש כאן סימן קיים שרובו ככולו והרי יש סימן שלם, אבל כל שנחתך חצי ולא נשאר רובו נמצא שאין כבר סימן שלם וממילא אין חיות בסימן שנשאר שלם בחציו.

טו. ובספר לקח טוב לר' יוסף ענגל כלל י"ב ד"ה ודע הביא מגמ' נזיר נ"א ב', בעי רבא נמלה שחסרה מהו שיעורא גמירי לה והא חסר או בריה גמירי לה והאיכא, וברש"י שם פירש וז"ל, נמלה שחסרה כל שהוא ואכלה מהו שיעור נמלה שלימה